

פתח דבר

"הוריות – מחקרים במשנה ובתלמודים" הוא ספרו השלישי של הרב פרופ' צבי אריה שטיינפלד ז"ל בסדרת מחקריו על מסכתות בסדר נזיקין.

קדמו לו הספרים: "מודה במקצת – מחקר בסוגיות המשפט התלמודי", שעניינו בירור סוגיות מן הספרות התנאית והאמוראית העוסקות בשבועת מודה במקצת, וכן הספר "עם לבדד – מחקרים במסכת עבודה זרה", שעניינו חקר גזרות הרחקה מן הגויים שגזרו חכמים. הספר זיכה את מחברו בשנת תשס"ט בפרס על שם הרב מלכה זצ"ל לספרות תורנית בתחום המחקר.

מסכת הוריות, התשיעית והאחרונה בסדר נזיקין, עוסקת בפרשיות שונות בתורה שעניינן הקרבנות הבאים לכפר על חטאים: חטאת, אשם תלוי, אשם ודאי וקרבן עולה ויורד. עיקרה של המסכת מוקדש לדיון בקרבנות שמביאים הכהן המשיח, עדת ישראל, הנשיא ויחידים אחרים. כמו-כן דנה המסכת בפירוט התנאים המחייבים את הבאת הקרבן בכל הנוגע לבית-הדין, וכגון: סוג בית-הדין, טיב הדיינים, נוכחות הדיינים והוראת כולם.

הספר שלפנינו, "הוריות – מחקרים במשנה ובתלמודים", הוא פרי מחקר של המשנה במסכת הוריות ומקבילותיה בתוספתא ובמדרשי ההלכה, ושל הסוגיות שעליהן, בעיקר בבבלי, ובמידת הצורך בירושלמי. ביסוד המחקר עומדת המטרה לגלות את משמעותה המקורית של תורת התנאים והאמוראים, לעמוד על השינויים שחלו בהבנתה ועל הגורמים לשינויים אלה.

הספר הנו קובץ מאמרים שהתפרסמו במהלך השנים בבמות שונות, ועם סיומו של המחקר על המסכת כולה הגיעה העת לכנסם. כל אחד מפרקי הספר עוסק במקור אחד מן המסכת, ואין הפרקים תלויים זה בזה. רשימת המאמרים ומקום פרסומם הראשון מובאים בסוף הספר.

תודתנו נתונה להוצאות השונות על מתן הרשות לחזור ולפרסם את המאמרים. המחבר היה אסיר תודה לקורא הספר מטעם ההוצאה לאור, אשר עבר בעיון על כל הפרקים והעיר הערות חשובות ומועילות.

תודה לחתני ישי בראון על ההכנה האחרונה של הספר לפני הגשתו להוצאת הספרים.

כן אודה לגב' שרה המר על העריכה הלשונית של הספר ועל הגהתו, שנעשו בדייקנות ובמיומנות.

שלמי תודה לפרופ' דוד הנשקה שקרא בעיון את הספר, הגיה והעיר הערות חשובות ומועילות.

על התמיכה בהוצאת הספר לאור נתונה תודתנו לנשיא לשעבר של אוניברסיטת בר-אילן, פרופ' משה קוה, ולנשיא המכהן, הרב פרופ' דניאל הרשקוביץ; לפרופ' דוד הנשקה המופקד על המרכז לחקר ספרות התורה שבעל-פה ולהפצתה על שם נפתל-יפה; ולפרופ' לייב מוסקוביץ המופקד על הקתדרה על שם הנרי ליבין לחקר ספרות התורה שבעל-פה.

רוב תודות להוצאת הספרים של אוניברסיטת בר-אילן: לפרופ' יוסי כץ, יו"ר ועדת הספרים, למנהלת ההוצאה הגב' מרגלית אבישר, לגב' רייצ'ל ג'וסף ולגב' חני אהרוני, שטיפלו במסירות ובמיומנות בהבאת הספר לדפוס. כולם יעמדו על התודה ועל הברכה.

הרב פרופ' צבי אריה שטיינפלד

הרב פרופ' צבי אריה שטיינפלד למד בישיבת פוניבז' ובישיבת חברון, והוסמך לרבנות בתואר "יורה יורה – ידין ידין" ע"י הרה"ג ר' אליהו ראם זצ"ל והרה"ג ר' נתן-צבי פרידמן זצ"ל.

את לימודיו האקדמיים החל בפקולטה למשפטים של האוניברסיטה העברית, בשלוחה בתל-אביב, אשר העניקה לו את התארים LLB ו-LLM. הוא המשיך בלימודיו האקדמיים בישיבה-אוניברסיטה בניו-יורק, בחוג לתלמוד, שם הוענק לו עם סיום לימודיו התואר PhD "דוקטור לפילוסופיה". הוא בעל רישיון הוראה מטעם משרד החינוך והתרבות, ובעל רישיון לעריכת דין מטעם לשכת עורכי הדין בישראל.

מגיל צעיר ביותר העביר בקביעות שיעורים בנושאים תורניים במסגרות שונות, שלא על מנת לקבל פרס. שיעוריו בשבתות בבית-הכנסת, אותם העביר במשך למעלה מארבעים שנה, היו לשם דבר בקהילה ומחוצה לה, במגוון הנושאים אותם לימד, בהיקפם, בעומקם ובבקיאותו הרבה במקורות.

הרב פרופ' שטיינפלד פעל רבות בתחומים שונים בשדה החינוך: הוראה כר"מ בישיבת כפר הרא"ה; הוראת ספרות בתיכון ערב שליד הישיבה בכפר הרא"ה; הכשרת מורים בסמינר למורים תורניים שאותו ייסד וריכז בכפר הרא"ה; הדרכת מורים במקצועות היהדות מטעם משרד החינוך והתרבות באזור הדרום; ניהול ביה"ס התיכון הדתי "בית וגן" בבת-ים, שם יזם ופתח מגמה ללימוד מקצועי; ופיקוח ארצי מטעם משרד החינוך והתרבות על הוראת התורה שבעל-פה בבתי הספר של החינוך הממלכתי. כמו-כן כיהן בקנדה כנציג המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה וכיועץ חינוכי ראשי.

באוניברסיטת בר-אילן החל להורות בשנת 1963. נוסף על עבודתו בהוראה ובמחקר במחלקה לתלמוד, כיהן באוניברסיטה בתפקידים שונים: מרכז היחידה ללימודי יסוד ביהדות, מרכז היחידה לתורה שבעל-פה במחלקה לתלמוד, ראש המחלקה לתלמוד ודיקאן הפקולטה למדעי היהדות. הוא ייסד במחלקה לתלמוד את כתב-העת "סידרא" לחקר ספרות התורה שבעל-פה, וערך את י"ח כרכיו הראשונים; הקים את המרכז לחקר ספרות התורה שבעל-פה ולהפצתה על-שם אברהם משה נפתל ורעייתו חסיה לבית יפה, ועמד בראשו; יזם את הכנסים השנתיים לחקר הספרות התלמודית מטעם המחלקה לתלמוד; עמד בראש המכון לחקר הספרות הבתלמודית, והיה מופקד הקתדרה על-שם הנרי ליבין לחקר ספרות התורה שבעל-פה.

הרב פרופ' שטיינפלד עסק במחקר ובהוראה במגוון אוניברסיטאות ברחבי העולם: אוניברסיטת טקסס, אוסטיין; אוניברסיטת משיגן, אן-ארבור; אוניברסיטת RGGU, מוסקבה; אוניברסיטת תל-אביב; טורו קולג', מוסקבה, שם גם שימש כרקטור; ג'וז קולג', לונדון; ויקטוריה קולג', מלבורן; בית המדרש לרבנים, ניו-יורק; ישיבה אוניברסיטה, ניו-יורק.

רוב זמנו ורוב מעייניו היו נתונים ללימוד ולמחקר הגמרא. הוא פרסם וערך שורה ארוכה של ספרים ומאמרים בחקר הספרות התלמודית, וכן בתחום הוראת תורה שבעל-פה לתלמידי בתי-הספר.

על אף שהספר שלפנינו כבר היה מוכן והתקבל לדפוס על-ידי ההוצאה לאור, הוא חתר להגיע לשלמות מלאה, ורשם לעצמו הערות שונות להכניסן לספר. בשכבו על ערש דווי, באחד הימים האחרונים לחייו, עוד פנה אלי ואמר: "בכל זאת נראה לי, שכדאי להכניס בהערה את המקור מהירושלמי", וכאן ציין לפני את שם המסכת, הדף והעמוד.

בי"ב בכסלו תשע"ד, נתבקש הרב פרופ' צבי אריה שטיינפלד לישיבה של מעלה. מה מאוד דואב הלב, שלא זכה לראות את ספרו יוצא לאור. יהי זכרו ברוך.

שרה ברכה שטיינפלד